

sigtsmæssigt, og desuden er inddraget nogle yderligere emner for at få en så bred orientering om den relevante forskning som muligt. Det drejer sig om de politiske partier, vælgerne, den politiske beslutningsproces, medierne, centraladministrationen, udviklingen indenfor finanssektoren og endelig skolernes samtidsorienterings betydning for den demokratiske proces.

2.a. Magtstrukturer i det økonomiske liv

Den økonomiske magt var et af de emner, som ikke blev undersøgt i forbindelse med forskningsprojektet om den politiske beslutningsproces i Danmark.

De økonomiske analysebidrag, som indeholder magtrelevante overvejelser kan inddeles i forskellige kategorier: 1) analyser af branchemæssige trust- og monopoldannelser, 2) undersøgelser af virksomhedsejerskab og koncernkontrol og 3) afdækning af organisationernes magt og statens rolle for den nationale økonomi 4) studier af økonomisk magt og illegal økonomi og endelig bidrag vedrørende 5) økonomisk demokrati.

Endvidere findes en del litteratur, som indeholder beskrivelser af enkeltvirksomheder og koncerner samt biografier af fremtrædende danske erhvervsfolk, analyserne overskrider sjældent deres karakter af »cases« med begrænset generel udsagnskraft for økonomisk magt i Danmark. Der er i gennemgangen af forskning om økonomisk magt ikke fundet empiriske bidrag der belyser eller dokumenterer forbindelser mellem den politiske og økonomiske magt. F.eks. betydningen og omfanget af 1) organisationers og virksomheders økonomiske støtte til politiske partier, eller 2) økonomiske magtcentres påvirkning af den politiske beslutningsproces (»lobbyisme«) eller 3) udbredelsen af hvad man kunne kalde en økonomisk-politisk elite.

Internationaliseringens betydning for det økonomiske spillerum i Danmark ses heller ikke at være gjort til genstand for undersøgelser.

Litteraturen om koncentrationstendenser, herunder udenlandsk kapitalers virksomhedsopkøb især forstået som virksomhedsfusionering, er omfangsrig, men sædvanligvis styret af en interesse for at belyse driftsøkonomiske rationaler og fokuserer kun sjældent på fænomener af relevans for virksomhedernes magtposition,

såsom branchekontrol eller varemarkedsdominans. I Konkurrencerådets undersøgelser af: »Fusioner og virksomhedsovertagelser«, findes der dog et særligt afsnit om udenlandske overtagelser.

Ejerskifter i dansk erhvervsliv fra 1975-84, er undersøgt i 1989. Analysen medtager altså ikke den stærke vækst i de udenlandske opkøb i slutningen af 80'erne, som var domineret af nordiske kapitalers opkøb.

Den anden rubricering af økonomiske magtanalyser kan passende betegnes som »Hvem-ejer-Danmark-analyser?« efter økonomen Helge Andersens første undersøgelse af samme navn fra 1938 med senere revideringer. Den seneste analyse af denne type er fra 1988.

Det nyeste danske bidrag til at afdække ejerforhold i danske virksomheder, koncerner, m.v. er fra 1994.

274 koncerners forhold er gennemgået for perioden 1982 til 1992 og af konklusioner kan nævnes, at ejerforholdene i 80'erne har været nogenlunde stabile, og at der kun findes en lille andel med spredt ejerskab. Kun cirka 20% af de største koncerner er ikke majoritetsejede (familieejerskab, udenlandsk ejet, statsejet, fondsejet) eller andelsselskaber.

Den tredje type analyse går ud fra, at den økonomiske magt er en kompleks, sammensat størrelse, hvori også de aktører indgår, som skaber betingelserne, hvorunder økonomien virker, hvorunder der produceres, osv. Den økonomiske magt opfattes ikke alene som udspringende fra magten (ejerskab/kontrol) over kapitalen, men er diffunderet ud i samfundet, hvor forskellige organiserede og ikke organiserede interesser påvirker den økonomiske udviklings retning. »Institutionel økonomi« eller »forhandlingsøkonomi« er nogle af de nye betegnelser, som benyttes bl.a. af Ove Kai Pedersen m.fl.: Demokratiets lette tilstand. Ove Kai Pedersen, m.fl.s. bog er dog mere et debatindlæg om det danske demokratis tilstand i dag end et forskningsbidrag om økonomisk magt.

Et sideaspekt ved påvirkning af beslutningsprocesser omtales undertiden som »lobbyisme«, hvorved man må forstå en bestemt målrettet, undertiden skjult adfærd for at opnå en given beslutning. Lobbyisme synes dog ikke at adskille sig nævneværdigt fra den almindelige påvirkningspraksis, hvor organisationer eller erhvervsfolk fremfører deres synspunkter for repræsentanter for det politiske system. De tre første former for økonomiske magtanalyser er